QUADERNS DE PASTORAL

Càtedra de Teologia Pastoral
"Arquebisbe Josep Pont i Gol"

FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA
ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ

Quaderns_Pastoral_243.indd 1 05/11/18 13:57

QUADERNS DE PASTORAL

Núm. 243

Edició
Edicions de la Facultat
de Teologia de Catalunya

Director
Daniel Palau Valero

Secretària de Redacció
Cristina Godoy Fernández

Consell de Redacció
Josep Casellas Matas
Emili Marlés Romeu
Daniel Palau Valero
Joan Planellas i Bamosell

Consell Assessor
Joan Àguila Chavero
Mar Álvarez Segura
Carmen Arnau Rodríguez
Bruno Bérchez Cagigal
Antoni Elvira Gorgorió
Joaquim Fernández Mascort
Jaume Galobart Duran
Jordi Latorre Castillo
Pere Micaló Camps
Xavier Morlans Molina
Núria Ortín Rodriguez
Mar Pérez Díaz
Joan Planas Parellada
Albert Sols Lladó
Marc Sureda Jubany
Teresa Valero Melgosa
Javier Vilanova Pellisa

Amb el suport de la
Conferència Episcopal Tarraconense

© Edicions de la Facultat de Teologia de Catalunya – AUSP
Barcelona, novembre 2018

ISSN: 0210-2048
Dipòsit legal: B. 25506-1969

Composició i impressió: Parangona Realització Editorial, sl.

Quaderns_Pastoral_243.indd 2 05/11/18 13:57

ÍNDEX

Número 243 · Octubre-Desembre 2018

05 NOTA EDITORIAL
Daniel Palau

15 L'ESGLÉSIA CATALANA: PRESENT I FUTUR
VV.AA.

57 EL FOC HO ARRASÀ QUASI TOT... PERÒ AL TERCER DIA...
Sergi Gordo Rodríguez
Bisbe Auxiliar de Barcelona

73 PENSAMENT I REALITAT
Margarita Mauri

87 COMUNICAR NO ÉS UN CAPRICI
Míriam Díez Bosch

99 ÈXODE I INTEMPÈRIE
Enric Puiggrós Llavinés

119 UNA ESGLÉSIA FIDEL A JESÚS VISTA AMB ULLS DE DONA
Mar Pérez Díaz

131 PROFECIA I MISSIÓ PER A UNA ESGLÉSIA DEL S. XXI
Joan Soler Ribas

151 ESPIRITUALIDAD Y REFORMA PARA LA IGLESIA
Germán Arana

Quaderns_Pastoral_243.indd 3 05/11/18 13:57

Propostes de lectura

165 M. White – T. Corcoran,
La reconstrucción de una parroquia.
Un testimonio de la vida real

169 Alphonse Borras, *Quant les prêtres viennent à manquer (Repères théologiques et canoniques en temps de précarité)*

175 Josep Maria Esquirol, *Resistencia íntima*

179 Ph. Barbarin – L. Ferry, *¿Quin futur per al cristianisme? Un cardenal i un filòsof, cara a cara.*

QPast 243 (2018) 5-13 · ISSN 0210-2048

NOTA EDITORIAL

El poeta, cantautor i premi Nobel nordamericà, Bob Dylan,[1] posava veu a una de les seves obres que posteriorment ha estat àmpliament difosa en innombrables contextos: concerts, trobades i ocasions de tota mena... «The times they are A-changin'», una cançó de l'octubre del 1963, inclosa dins de la música protesta d'aquells anys. Dylan feia com de profeta, evidenciant el que s'ha vist i es veu amb claredat en el nostre present, el pas del temps ho canvia tot, i tot pot canviar. Recordem aquesta figura precisament perquè el mateix papa Francesc ha fet referència als nous temps que vivim. El bisbe de Roma ha parlat del canvi d'època.[2] Aquest canvi no ve només acompanyat pel fet de la successió normal o sobtada de tants esdeveniments a nivell local i a nivell global, sinó també per una presa de consciència, personal i col·lectiva, davant el món i davant la nostra realitat immediata. Així ho sintetitza el papa Francesc amb l'expressió d'un època missionera per l'Església, més enllà dels 50 anys del Concili Vaticà II, que ha quallat magisterialment en el seu escrit programàtic *Evangelii Gaudium*.[3]

Així, doncs, la revista *Quaderns de Pastoral* en aquest moment precís de la història vol afrontar i obrir un diàleg sempre profund, respectuós i sincer davant dels reptes,

1 Va néixer el 24 de maig del 1941, als Estats Units d'Amèrica. Va rebre el premi Nobel de literatura el 13 d'octubre del 2016.

2 *EG* 52.

3 *EG* 27: «Somio amb una opció missionera capaç de transformar-ho tot».

Quaderns_Pastoral_243.indd 5 05/11/18 13:57

oportunitats i valors decisius que l'evangelització ha de proposar per les nostres diòcesis. Aquesta no és la primera vegada que succeeix en aquesta revista nostra.[4] Em permeto, ara, de recordar breument les paraules de l'arquebisbe Josep Pont i Gol en aquells números on es tractava de la pastoral a Catalunya, sostenint que aquesta no podia ser pensada mai de manera regressiva sinó propositiva. L'arquebisbe tarragoní afirmava l'any 1978, «és perillós creure's que ara comencem un llibre nou, i potser encara ho és més creure's que allò que tenim és un llibre de només un full».[5] Sabem, i és bo de recordar-ho sempre, que la «nostra» proposta no és pas la primera baula de la cadena pastoral de casa nostra. Els avis sempre ens han dit «que no podem perdre les arrels», això seria una infidelitat a la pròpia identitat. Això és cert, però al mateix temps que ens cal redescobrir les herències rebudes, les significatives i les caduques, totes, per agrair-les, també ens cal, si voleu de tant en tant, tornar a passar el sedàs del discerniment. Ens descobrim com receptors, és a dir, hereus de corrents, accents, referents, persones i grups; però a la vegada també som creadors, és a dir, agents actius de la missió avui. Aquesta capacitat de proposar plantejaments pastorals ens exigeix, avui i sempre, una reflexió que sigui teològica, és a dir, que obeeixi a allò que Déu vol que siguem, dit més planerament, que respongui a la crida que Déu ens fa. Aquesta necessitat de llegir la realitat, veure'n les febleses i les oportunitats evangelitzadores, comporta un treball intens de valoració dels criteris teològics en les nostres accions. Hem de ser molt sincers amb la nostra capacitat de pensar teològicament, i també molt humils, tal com sosté el papa

4 *QPast* 52 (1978), 58 (1979) i 232 (2013).

5 Arquebisbe J. Pont i Gol, pòrtic a *Qpast* 52 (1978) 1. No podem oblidar que políticament aquest any del 1978 fou un any políticament intens per a Catalunya amb l'aprovació de l'Estatut, en vies a una consolidació del camí democràtic.

Quaderns_Pastoral_243.indd 6 05/11/18 13:57

Francesc quan afirma que d'alguna manera tota proposta teològica sincera és sempre incompleta,[6] és a dir, que sempre resta oberta a noves perspectives i a nous complements posteriors, també de caire pastoral.

Rescatem, a tall de memòria, escrits publicats en la nostra pròpia revista en relació directa amb la qüestió pastoral catalana, amb autors com Modest Prats, Joan Gomis, Josep Bigordà, Salvador Bardulet, Pere Lluís Font, Casimir Martí, Joaquim Cervera, Concepció Huerta, Teodor Suau i Javier Elzo, entre d'altres. Ells han posat per escrit les seves reflexions, fruit de les seves pròpies lectures i experiències, i és a través dels seus arguments i descripcions que s'observa una evolució en les inquietuds, en les necessitats i en els camins proposats pastoralment. Amb tot, els seus escrits tenen un claríssim ressó del Concili Vaticà II, i així incideixen força en un nou plantejament de la relació de l'Església amb el món, acceptat malgrat les tensions entre posicions immobilistes i posicions reformistes-rupturistes. Aquesta relació nova amb el món venia a ser també la manifestació d'un desig sincer de respondre des de l'Evangeli a escenaris punyents socialment com han estat, i són, la immigració, la marginació o l'abandó, sense oblidar certament algunes altres realitats més esperançades i profètiques.

Paral·lelament a aquesta reflexió hem de citar i reconèixer el pes i el valor de la proposta magisterial de l'episcopat català. En destaquem bàsicament dues referències, el text *Arrels cristianes de Catalunya* del 1985, i deu anys més tard les resolucions de la celebració del *Concili Provincial Tarraconense*. Aquests dos elements apareixen amb un relleu especialíssim, sense cap mena de dubte,[7] però no obviem la resta de textos

6 El sistema d'un teòleg no és mai del tot complet, és sempre incomplet, cf. Francesc. 10 d'abril del 2014.

7 Esperem poder celebrar, però també sobretot tractar de manera aprofundida el 25è aniversari del Concili Provincial Tarraconense el proper any 2020. Amb agraïment ja volem fer menció d'aquells preveres que foren

Quaderns_Pastoral_243.indd 7 05/11/18 13:57

que han estat generats, com per exemple el directori de la parròquia i de l'arxiprestat.[8]

Un darrer incís més. Rescato encara per a la memòria col·lectiva en aquesta introducció altres *flashos*, amb tot el que tenen d'enlluernadors, però també de clarividents. Em refereixo a la reflexió d'uns anys ençà d'Antoni Puigverd a la revista *Qüestions de Vida Cristiana*, amb el seu article «De la Girona levítica a la Girona indiferent».[9] Descriu el traspàs d'una societat marcada explícitament pel catolicisme a una Catalunya desèrtica sota aquest punt de vista, una societat que ha relegat la vivència de la fe a petites minories, que van des d'expressions més conservadores a d'altres més obertu-ristes; des dels partidaris d'una Església més compromesa i que opten per una major visibilitat, fins els que ho volen tot, compromís i visibilitat, i tot això conjugat amb aquells que només tenen present el fet religiós en dates especials del calendari (Nadal, Rams, Setmana Santa i festa major), o bé aquells que són sectors determinats (avis, malalts i necessitats), o bé aquells que només s'apropen puntualment (funerals especialment). Segons deia Antoni Puigverd es fa urgent forjar elements dins l'Església de caire intel·lectual, que li permetin d'apostar clarament pel diàleg des de la pròpia identitat. Avui per avui, encara seguia Puigverd, l'Església no

presents al capdavant d'aquest esdeveniment eclesial i que ens han anat deixant darrerament, com són Manel Claret, Josep Maria Rovira Belloso, Oriol Tataret... Ens cal redescobrir què va suposar teològicament aquest esdeveniment, com un exercici fecund de recepció del Vaticà II.

8 No seria cap mal pensament recollir tots aquests textos en un sol volum per a una major accessibilitat als mateixos, i així facilitar aquest diàleg i aquest debat teològicopastoral. Des del primer de l'any 1969, «El celibat sacerdotal», fins el darrer de tots del 2015, «Evangelitzats per la litúrgia, enviats a renovar el món amb misericòrdia».

9 A. Puigverd, «De la Girona levítica a la Girona indiferent», en AA.VV., *L'Església catòlica a Catalunya*, *Qüestions de vida cristiana* 233 (2009) 133-147. No oblidem altres treballs de caire col·lectiu, cf. A. Puig, (ed.), *La llavor i la terra. L'Església catalana a l'inici del mil·lenni*, Barcelona: Proa 2004.

Quaderns_Pastoral_243.indd 8 05/11/18 13:57

té «aliats», això que pot ser llegit com un signe catastròfic políticament, pot ser també un revulsiu espiritual de primer ordre. Precisament, aquesta menció a la necessitat d'un diàleg profund, ens remet a d'altres figures de pastors de casa nostra que n'han vist la urgència i la necessitat. Pastors que es debatien entre un catolicisme marcadament de tipus intel·lectual, i d'altres més de tipus social o popular, i d'altres des d'una vivència espiritual més definida i desacomplexada davant del món.

Així, doncs, aquest número de *Quaderns de Pastoral* es trobaria en una continuïtat formal amb anteriors reflexions publicades a casa nostra. En donem gràcies a Déu, perquè aquesta atenció a la nostra realitat més directa no queda, ni volem que quedi per raó de les dificultats o els desencants pastorals en mans de l'atzar o de l'oblit. La novetat d'aquest número, però, resideix en els comentaris que fan els autors que escriuen a partir d'un text previ, «L'Església catalana: present i futur», publicat recentment a través de canals diferents.[10] Nosaltres el tornem a publicar per fer-lo encara més accessible a tots aquells que encara no l'han llegit, o no l'han rebut, o fins i tot, el volguessin rellegir i consultar al costat dels articles que es presenten com el desig d'obrir el debat teològicopastoral del que hem fet menció anteriorment. No són aportacions que exhaureixen el text, com tampoc les concrecions pastorals possibles a casa nostra, però assenyalen els àmbits i les qüestions inexcusables que cal tenir presents.[11] Aquests articles volen allargar el text i oferir noves pistes i complements més aprofundits. Aquest desig de repensar de nou la missió a casa nostra ha d'evitar, però, de totes totes, dur-nos a l'escissió sempre fina i dolorosa, denunciada pel papa Francesc, entre el pensament

10 *Documents d'Església* 1092 (agost-setembre del 2018). Revista digital *El Bon pastor*, 103 (juliol-agost 2018).

11 Un molt bon esforç de concreció i presentació de propostes es troba en el seu darrer apartat 4, «Els camins de futur: línies de força i propostes».

Quaderns_Pastoral_243.indd 9 05/11/18 13:57

i l'acció, entre el discurs i el compromís, entre la teologia i la pastoral.[12]

Ho hem sostingut en d'altres ocasions: allò pastoral, necessita del suport i la proximitat de la teologia, per poder fer una bona síntesi personal i comunitària, esdevenint així allò que Déu vol que siguem, el seu poble. La pastoral, a més a més, té molt a veure amb la missió, amb el fet de poder escampar la llavor del Regne, i desvetllar-ne la seva presència allà on vivim, allà on creixen les nostres inquietuds, allà on oferim el que som, allà on ens donem... allà on creix la nostra llibertat. Sens dubte, que la proposta missionera que Jesús ens planteja té a veure amb el creixement de la llibertat en el cor de cadascú, però també molt en contacte amb la realitat que ens envolta quotidianament. Una llibertat que és resposta al do de la fe rebut per part del Déu u i tri, que és tot Amor, com sabem a través del seu Fill Jesucrist i del seu Esperit Sant que habita en nosaltres pel baptisme.

El text «L'Església catalana: present i futur» ha estat fruit d'un treball de dos anys. No és pas el resultat d'un espetec o d'un rampell pastoral davant les dificultats presents. Els qui signen el document alcen la veu no només per alertar, que seria el més fàcil, sinó per proposar, que és més difícil i més compromès, i això és d'agrair. Ells són també conscients que vivim una època de canvi perquè també són ells mateixos els qui proven de viure la fe i comunicar-la allà on són. Com hem dit, però, el text és l'inici, o millor dit, la continuïtat d'un debat sobre la pastoral a casa nostra. Ens permetem, humilment, de proposar unes preguntes obertes. En primer lloc se'ns fa el recordatori de que la responsabilitat missionera és pròpiament de tot el poble de Déu, però com valorar-la? I aquí sorgeix la pregunta més fonda, serveix «el criteri de l'èxit» per discernir la validesa d'una proposta pastoral?

12 Francesc, discurs a la comunitat Pontifícia Universitat Gregoriana, 10 d'abril del 2014, citat anteriorment.

Quaderns_Pastoral_243.indd 10 05/11/18 13:57

Què diem amb la paraula «èxit»? És pot parlar d'una pastoral «exitosa»? de quina manera? Fins a quin punt? Certament, el fet és que no volem reduir la pastoral a les nostres dosis de felicitat en funció de l'autorealització personal, això no té cap mena de perspectiva eclesial. Els reconeixements i les autocompensacions personals poden ser un element d'apreciació, però presenten també les seves ambigüitats i febleses evidents. En segon lloc el text fa esment del pluralisme eclesial existent, i per tant, el repte de créixer en la comunió és un repte significatiu, de primer ordre, com serem capaços de generar veritables espais de comunió? Com incidir en la vivència de la comunió, que és plenitud de vida, convivint al mateix temps amb la diferència? Té la comunió quelcom a veure amb la llibertat, i en aquest sentit com cristians cridats a la llibertat, com demanem i cultivem el do de la *parresia*? En tercer lloc podríem plantejar la importància de la formació i la informació, cosa que el text ja fa, però podrem arribar a respondre què vol dir donar fruit en una Església senzilla i pobra? De quina mena de fruit parlem?

L'oportunitat que ens ofereix aquest document és la de reprendre l'exercici no forçat, però sí imprescindible, de tornar a les qüestions noves i a les de sempre amb un nou alè, com tornar a Déu? com parlar-ne de nou? Com situar-lo en el centre de la nostra pròpia vida? Com presentar Jesús i el seu Evangeli? La magnitud d'aquestes qüestions ens depassa, i de fet, podríem tenir la temptació d'empetitir-nos. Comptem, però, amb la força de l'Esperit Sant en nosaltres i entre nosaltres. El treball en grup, en xarxa pot ser el desencadenant d'un estil de fer, de pensar i de viure molt en sintonia amb l'Evangeli de Jesús. Els plantejaments diversos, de vegades senzills i de vegades més ambiciosos, de vegades més explícits i de vegades més implícits són sempre benvinguts.

Com desitjaríem de nou, amb ardor i paciència renovades, en el món de les presons poder parlar, per exemple, de Jesús i la seva relació amb el bon lladre; o bé en el món de la política, de la relació de Nicodem o Josep d'Arimatea amb Jesús;

o en el món dels hospitals, de la coneixença de Jesús dels cecs, dels paralítics...; o en el món de les escoles, de l'actitud de mestratge de Jesús davant dels entesos, sacerdots i mestres de la llei del seu temps; o en el món de la cultura, de la comprensió que Jesús tenia del sentit profund de la Llei i les tradicions del seu poble; o en el món de l'economia, a partir de l'apreciació que Jesús tenia dels qui remenen hisendes considerables com Zaqueu, o d'altres capitals menors com aquella velleta que va donar tot el que tenia...

Sigui com sigui, però mai sense presses, amb un detingut coneixement de la realitat que ens toca de viure, tant de bo aquest nou número de la revista *Quaderns de Pastoral* sigui un bon instrument per engegar, o per continuar i sostenir una reflexió teològica necessària per a la pastoral, i en aquest cas concret, per al territori de les diòcesis amb seu a Catalunya, allí on el Regne de Déu creix misteriosament. [13]

Esperem que aquest nou número que tens a les mans obri en tots els qui el llegiran completament, o esmicoladament, el desig per crear espais parroquials, comunitaris, arxiprestals, diocesans de debat i, per tant de reflexió. El primer dels articles prové de mans del bisbe auxiliar de Barcelona Sergi Gordo, que reflexiona sobre el text a partir de la paràbola el pallasso de Kierkegaard, recollida per Ratzinger anys més tard; tot seguit podem endinsar-nos en una reflexió més de caire filosòfic de Margarita Mauri, professora d'ètica aplicada a la Universitat de Barcelona; tot seguit, de l'àmbit de la informació prové la reflexió de Míriam Díez, professora de periodisme a Blanquerna; des de l'àmbit de la vida religiosa el jesuïta Enric Puiggrós fa la seva aportació amb alguna nova concreció final; des de l'àmbit bíblic la doctora Mar Pérez també ens ofereix el seu parer; així com Joan Soler, prevere diocesà de Vic i doctorant a la facultat de teologia, exposa la seva visió a partir de la pròpia experiència com a missio-

13 *LG* 5.

Quaderns_Pastoral_243.indd 12 05/11/18 13:57

ner. Aquest número de *Quaderns de Pastoral* acaba amb un text del també jesuïta Germán Arana, que fou la seva intervenció en el simposi internacional del febrer del 2018 a la Facultat de Teologia de Catalunya, del qual hem conservat la seva pròpia presentació en forma de xerrada, i finalment les recomanacions de lectura, a càrrec de Ignasi Fuster, Jordi Callejón, Josep Bruna i Josep Taberner, tots ells preveres diocesans.

Daniel Palau Valero
Director de la Càtedra de Teologia Pastoral (CTP)
«Arquebisbe Josep Pont i Gol»

Quaderns_Pastoral_243.indd 13 05/11/18 13:57